

Сосин Иннокентий Михайлович

Чиэрбэ хонууга тахсыбыт

Киһилэни үргээн, астаатахха бэртээхэй аһылык буолар. Билигин киһилэттэн барыанна онороллор. Оттон урут, сэрии кэмигэр, кэлин даҕаны, киһилэ бутугас оностон иһэрбит. Сүөгэй уутугар онордоххо тотоойута сүрдээх буолара. Ону ааһан, тары кытта булкуйан хаһааннахха, кыһын дьыл аһыгар тэннэхэрэ.

Биирдэ күнүскү аһылык кэнниттэн киһилэли бардыбыт. Сайылык оҕолоро уончабыт. Бары бииргэ сылдьан үргүүрбүт көбө сүрдээх. Быйыл бэйэтэ да бэркэ үүммүт. Ордук, кытахтар кытыларыгар, саас уу ылар налыы сирдэригэр үүммүттэр. От хомуруун иннинэ, аһыйах хонуктаах сыннааланмытын туһанан, дьоммутугар киһилэ үргээн көмөлөһөбүт.

Бэҕэһээ Ойбон көлүһү үргээбиппит, бугун Булгуннахха бардыбыт. Уу кытытыгар кумаара олус. От быһыттан кыймалаһан тахсаллар. Киһи тыһынын хаайыах курдук, хойуутук көтөллөр. Сыгыннаах эккэр түһэллэрин ааһан, чараас сиідэс ырбаахыны курдат, киһи этин сытыы тумустарынан супту уулуулар. Бастаан утаа, тыһыынчанан хараара, аймалаһа сылдьар үөннэри кытта охсуһа сатаан баран, кэлин сингэр түһэн, киһилэ хомуйар айдааныгар сылдьабын.

- Оҕолоор, от быһыгар ардах чиэрбэлэрэ кыйманнаһаллар, - Вася, улахан сонуну билбит курдук, хаһытаата.

Анныбытыгар оту арыталаан көрбүппүт, чиэрбэлэр элбээбиттэр. Урут ити маннык элбэх чиэрбэлэри көрө илик этим. Арай биирдэ, үс хонугу быһа тохтоло суох самыыр бөҕө түспүтэ. Сир-дойду бүтүннүүтэ уунан аллыбыта. Эниэлэринэн, суол холлорооннорунан уу сүүрүүрбүтэ. Үрэххэ уу кэлбитэ. Ол ардах кэнниттэн суолга, чалбахха элбэх чиэрбэ өлбүт этэ. Ону муодарбаан убайбыттан Степантан ыйыппытым.

- Ардах буоларыгар чиэрбэ хонууга тахсар, - диэн Степан кэпсээбитэ. – Оттон кураан күннэ сир анныгар саһар. Биһиги учууталбыт Егор Дмитриевич: "Улахан ардах түстэҕинэ, уу чиэрбэ хорооннорун, сир аннынааҕы суолун иһин бүтүннүүтүн толорор. Оччоҕо чиэрбэ, тыһынар салгына суох буолан, тумнастан, сыттыан өлөр. Ол иһин ардах буоларыгар хайаан да үһү, хонууга тахсар", - диэн кэпсээбитэ. Оттон бу наһаа улахан ардах түһэн, элбэх чиэрбэ өлбүт. Ол эрэри бары өлбөтөхтөр, сорохторо тыыннаах ордубуттар. Оттон сир анныгар хаалбыттара эбитэ буоллар, биир да чиэрбэ тыыннаах ордуо суох этэ.

Оттон мин билигин табаарыстарбын:

- Оџолоор, чиэрбэ ардах буоларыгар хонуу үрдүгэр тахсар. Сотору ардах кэлэрэ буолуо. Кууларбытын толоро охсон дьээбитигэр барыабын, - диэн ыксатабын.

- Кырдык, ардах буоларыгар хонууга чиэрбэ элбиир, - Вася мин эппиппэр сөпсөһөр.
– Түргэнник үргүү охсуоџун. Ардах иннинэ дьээбитигэр тийдэхпитинэ сатанар.

Бары сангата суох ибири-сибири кийһилэбитин хомуйабыт. Сотору иһиттэрбитин толортоон, дьээбитигэр бардыбыт. Сөпкө ыксаабыт этибит. Дьээбитигэр тийиитигэр арџаа диэкиттэн уулаах харана былыттар сайылык ойуурун үрдүнэн сабардаан тахсыбыттара.